

Tvrz v Lídeřovicích.

Pohled od jihovýchodu. Fot. Jan Broukal, učitel.

R. Cikhart:

Lídeřovice, rodná tvrz hejtmana Petra Aksamita.

Ve dvoře Lídeřovicích¹⁾ u Chotovin (po záboru zbytkovém statku p. J. Bláhy o 39 ha pozemků) zachoval se posud zbytek staré, předhusitské tvrze. Stavení, označené nyní nápisem, jež na něm umístil odbor Klubu čl. turistů v Táboře, mělo v přízemí jedinou velikou místnost, do oblouků sklenutou, původně vlastní obydlí zemanské, pozdější ratejnu. Místnost jest nyní přepažena, ježto v ní bydlí dvě dvorské rodiny. Nahoře bývala komora, nyní rovněž vykázaná za obydlí. Okna do něho byla prolomena až v pozdější době, kdy se tu zřizoval byt, ježto původně na této straně zajisté oken nebylo. Zajímavá jest i vazba krovu tohoto stavení, jež svědčí rovněž o větším stáří.

Ke tvrzi, opevněné na rozích třemi pilíři, přiléhá jiné stavení s pěti pilíři na straně venkovské, v němž umístěny jsou kravíny.

Obě stavení přečkala válku třicetiletou, jež do zdejší krajiny zahlehla s velikými zhoubami. Celý dvůr sešel tehda tak, že podle popisu z r. 1704 nebylo v něm více než kravíny a ratejna s komorou, ostatní sta-

¹⁾ Starší tvar jest Lídeřovice. Liděř (Luder, Lothar) bylo patrně jméno zakladatele vsi. Ve zdejší krajině vyskytuje se ještě r. 1219 Liděř z Radimovic.

vení nebyla tehda ještě dostavěna. Uzavírají nyní dvůr do čtverhranu. (Viz plánek dvora z r. 1830.)

Ze starého opevnění zachoval se posud příkop, nyní z valné části zanesený, jímž protéká potůček k blízkému rybníku. Časem nadržován byl příkop k chovu ryb, jak se to spatřuje také na vyobrazení v Sedláčkových „Hradech“ (IV., 357). Původně býval rybník i nad příkopem, nyní v louku proměněný. Protéká jí potok Řevnovský. Mezi rybníkem a příkopem býval splav, aby se mohl řídit dle libosti přítok vody do příkopu. Na zbytky tohoto splavu přišlo se r. 1929 při planýrování místa. Objevila se totiž v zemi zeď, důkladně stavěná ze žulového kamene, který sem musel býti schválně dovážen. Přitom našel nejbližší soused J. Krejčí, jehož majetkem pozemek jest, hliněný svícinek na olej a bronzovou přezku z pásu, v podobě květu zdobně tepanou, v hrázi pak v hloubce asi 1 m koňskou podkovu, ztracenou hned při navážení hráze, a konečně kovaný hrot z dřevce. Na druhé straně za dvorem býval kdysi také rybník, takže tvrz stávala mezi třemi rybníky.

Starší popisovatelé píší o tvrzi velmi stručně. Martin Kolář praví, že z ní zbyly jen sklepy²⁾, Aug. Sedláček pak píše krátce, že tvrz ve dvoře jest dole dobře sklenutá, na ten čas již v ratejnu obrácená³⁾.

Sklepy, o nichž se M. Kolář zmiňoval, nebyly nikdy řádně prohlédnuty, a proto zavdávaly zdejšímu lidu podnět k nejspolehlivějším dohadům. Vypravovalo se dokonce, že vedou až ke Kostelci, čemuž se věřilo tím spíše, když před lety jistý Novák, ve dvoře sloužící, propadl se při orání na panském poli, západně za dvorem rozloženém, s potahem do nějaké zasuté chodby. (?)

Za účelem podrobného prozkoumání navštívil jsem liderovické sklepy několikrát. Co přitom jsem shledal, podávám jako příspěvek k dokreslení celkového obrázku tohoto zemanského sídla, z období husitského tak známého.⁴⁾

Ze síně tvrzní budovy vchází se nejprve do malé klenuté místnosti, s pilířem uprostřed, malým okénkem spoře osvětlené. Z ní vede 19 schodů, ve čtvrtkruhu se zatáčejících, 1.06 m širokých a v celku 6.95 m dlouhých. Po nich sejdem do hlavní chodby, jež se rozbíhá na obě strany.

Vpravo vede nejzachovalejší část sklepů, chodba **A**, výšky posud původní, omítnutá. Jest 5.90 m dlouhá a 1.90 m široká, v rohu šikmým světlikem (o rozměrech 54×45 cm), dnes nahoře již uzavřeným, opatřená. Směřuje pod kravíny, kde ji prozrazuje dunění.

Na opáčnou stranu prodlužuje ji užší a kratší chodba **B**, 2.05 m dlouhá a 1.22 m široká, u konce pilířem zpevněná. Byl postaven patrně až později, aby zvýšil pevnost klenutí.

Od konce této chodby rozbíhají se jiné dvě, kolmo na ni ústící.

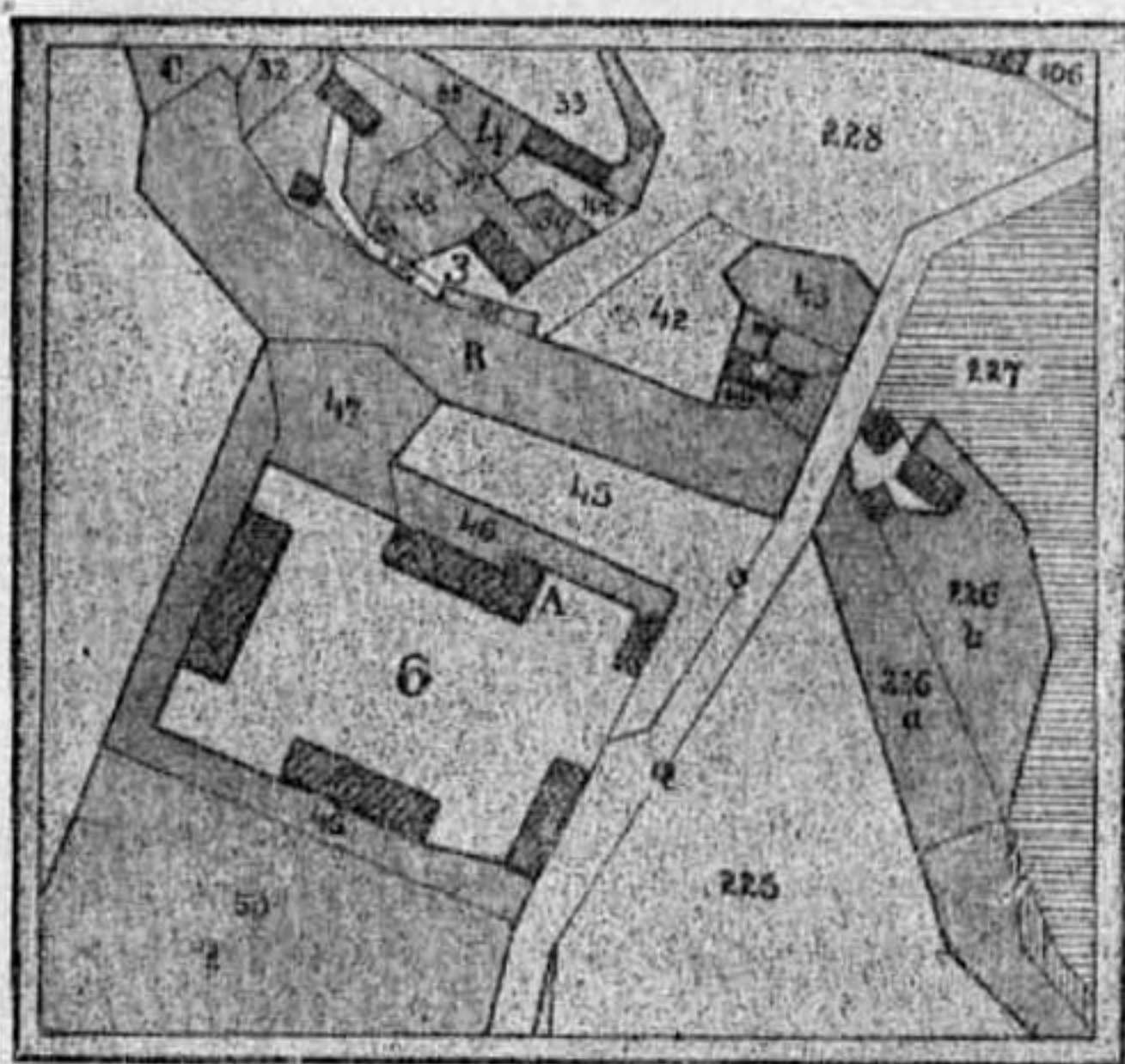
Vpravo vcházíme do chodby **C**, vchodem později upraveným o rovném sklenutí (kdežto všude jinde jest sklenutí obloukovité), z něhož jsou tu kamenná ostění s železnými skobami. Chodba jest 16.10 m dlouhá a 2 m široká. Asi 10 m od vchodu nad prostředkem chodby jest druhý světlik (48×65 cm).

2) Čas. „Tábor“ II., 1865 č. 18.

3) Hrady a zámky IV., 355.

4) Při vyměřování nápomocen byl kand. učitelství Václav Vlasák, který již dříve prokázal platné služby při výzkumu tábořských sklepů.

Na protější stranu vede užší, 1.45 m široká chodba **D**, nyní jenom 5.35 m dlouhá, ježto byla za předešlého nájemce dvora cihlami přepažena. Pokud zazdění se sesulo, dává nahlédnouti do jejího pokračování. Bylo opatřeno rovněž světlíkem. Tato chodba má směr k bývalému příkopu a jediná mohla se hoditi k nouzovému útěku z tvrze, ježto s této strany, od příkopu, útok veden nebyl; že vedla do příkopu, nemusí nás zarážeti; východ chrastím ukrytý vedl zajisté na stezku, kterou se chodilo ke splavu a hornímu rybníku.

Plán dvora Lideřovic z r. 1830.

Kreslil R. Cikhart, posl. techniky.

A Budova tvrze; - B příkop; - C hráz. 6 dvůr; - 227 rybník.

Z této chodby ve vzdálenosti 2.40 m od zmíněného ostění odbočuje opět v pravém úhlu chodba **E**, 1.25 m široká a 13.60 m dlouhá, ukončená skalou. Směřuje také na stranu venkovskou, k nynější silnici. Dost možná, že i ona měla býti původně východem, ale pro tvrdost skály nebyla dokončena. Z téže příčiny, myslím, nebyla vůbec dodělána chodba **F**, od předešlé 0.75 m vzdálená, 1.33 m široká, dnes téměř zcela zasutá. Zdá se, že tato začata dříve, po nezdaru pak pracováno o nové, souběžné chodbě (**E**).

Celkový úsudek o sklepech jest ten, že jenom zčásti používány byly k ukládání zásob, ostatní jsou spíše chodbami a pocházejí asi z doby, kdy i podobná tvrзка mohla míti vojenský význam.

Na Lideřovicích vystřídaly se dva různé rody s příjímím „z Lideřovic“. Nejstarší zprávu máme z listopadu 1400, kdy král Václav daroval Benešovi z Lideřovic všechno právo své odúmrtí po neb.

Janovi, pastorku jeho, na zboží řečeném Lopoczicz⁵⁾). Současně žil Pelej z Lideřovic, snad bratr Benešův, jenž r. 1407 učinil s nejmenovaným bratrem svým nadání kostelu v Chotovinách, postoupiv mu kopu platu na vsi Smilově na Petrové a Zdenkovi⁶⁾). Současníkem obou vladyk byl i Oldřich z Lideřovic a Proseče (de Liderzowicz et de Prosiecze) a zemřel asi v těch časech. Vdova jeho Dorota koupila r. 1414, 20. dubna dvůr s lánem pozemků v Daměnicích od Odolena Vidláka z Újezda za 14 kop gr. a téhož dne od Jana z Vitanovic a Petra z Moravče věno tamtéž na dvoře zapsané⁷⁾). Synem některého ze jmenovaných vladyk byl Jan Morava z Lideřovic. Oblibiv si učení Husovo snad již za pobytu mistrova na hradě Kozím, přidal se v nastalých válkách na stranu Táboorskou a jmenuje se v listě vydaném na úmluvy sjezdu litomyšlského r. 1432, 13. září mezi staršími vojska Táboorského⁸⁾).

V té době⁹⁾ byly již Lideřovice v držení jiného rodu, totiž Aksamitův z Lideřovic. Byl stejného původu s okolními vladyky Víty a Lapáčky ze Rzávého a Sádly z Vražného, kteří dle Paprockého „všichni od jednoho předka pošli a užívají za znamení rytířské bílého štrychu v poli červeném a chrta na helmě, ježto sedí na polštáři zlatém“¹⁰⁾. R. 1439, 8. července, když Táborští vstoupili v příměří s Oldřichem z Rožmberka, jmenuje se jako rukojmě Jindřich z Lideřovic¹¹⁾. Současníkem jeho byl proslavený později hejtman bratrských rot na Slovensku, Petr Aksamit z Lideřovic, jehož památku oživil Alois Jirásek svou trilogií „Bratrstvo“¹²⁾

R. 1469 připomíná se Oldřich Aksamit z Lideřovic a Mikuláš Sádlo, bratr jeho¹³⁾). Brzy potom dostaly se Lideřovice Sádloům z Vražného, téhož původu a erbu, kteří však s počátku seděli na dvoře Vražném. Teprve, když z neznámé nám příčiny dvůr i se vsí ve Vražném zpustly, přenesli Sádlové sídlo své na Lideřovice, jež byly potom sídlem jejich až do konfiskace bělohorské.

První držitel Lideřovic z tohoto rodu byl Jindřich, jenž připomíná se r. 1463, 20. června jako svědek, když Ctibor Vidlák z Nechvalic směnil s panem Janem z Rožmberka louku ve stranu k Vražnému za jinou, u cesty k Sedlečku ležící. Synové jeho Jarohněv a Mikeš z Vražného drželi Lideřovice s počátku společně (1517, 1523), ale později onen sám. Podle vkladu do zemských desk (1546) patřily ke statku jeho mimo tvrz, dvůr popl. a ves ještě vsi Košín, Hlinice, Jedlany, něco v Jišově a v Sedlečku a pustá ves Vražný s pustým popl. dvorem, ale

⁵⁾ Srv. Sedláček, Zbytky register kr. řím. a čes. - Lopočice jest místo topografům neznámé. Není příbuzno s pozdějším blízkým Lapáčkem?

⁶⁾ Kopie erekč. listiny v zámeč. archivu v Chotovinách. Srv. Jihoč. sborník hist. I. 29.

⁷⁾ Pozúst. desk zem. II., 106.

⁸⁾ Palacký, Urkundl. Beiträge II., 315.

⁹⁾ Podle Sedláčka dostaly se Aksamitům asi v ten čas (okolo 1432), ale věk Petra Aksamita, jenž se odtud psal a bezpochyby na tvrzi zdejší se i narodil, ukazuje, že náležely Lideřovice Aksamitům již mnohem dříve. Možná, že se ani nejedná o dva rozdílné rody, ale že původní vladykové z Lideřovic časem přijali příjmi Aksamit. Znaků jejich, který by otázku najisto rozřešil, neznáme.

¹⁰⁾ Paprocký, Diadochos II., 2, 295.

¹¹⁾ Archiv čes. III, 522 (z arch. třeboň.).

¹²⁾ „Český Jih“ 1926 č. 18.

¹³⁾ Sedláček, I. c., 356.

pozdějším dělením byl ztenčen tak, že jenom ves Vražný při Lideřovicích zůstala, později pak i tato dočasně (1589-1615) byla oddělena.

Jarohněv (zvaný s t a r š í) byl dvakrát ženat, po prvé s Anežkou z Nemyšle, po druhé s Dorotou z Malovic a zemřev r. 1564, zůstavil 5 synů: Jindřicha (na Jíšově, později na Skryšově a Radíči), Jana (na Lideřovicích), Bohuslava (na Vražném), Jiříka (jenž v tituláři r. 1589 jmenuje se na Lideřovicích s Mikulášem Sádlem, snad synem Janovým, a brzy potom zemřel), Pavla (na Jedlanech a Lideřovicích) a mimo ně dceru Kateřinu, provdanou za Jana Lapáčka ze Rzavého na Chotovinách.

Jan Sádlo z Vražného na Lideřovicích koupil si r. 1569 dům v Táboře (nyní Občanská záložna) od Anny Slanařky za 400 kop a doplativ jej r. 1574, již r. násl. zase prodal Oldřichovi staršímu Malovcovi z Malovic na Borotíně¹⁴⁾. Tehda seděl již v Hlinici, již držel až do své smrti (asi roku 1619).

Lideřovice držel J i n d ř i c h, který činil překážky při dolování na svých gruntech v Košíně, jež otec jeho podporoval, ano i kverkům na vystavění cechovny dříví daroval, jak patrně ze stížnosti Antonína Hertvíka českým místodržícím ze 30. listopadu 1568. (Podrobně R. Hrdlička ve „Starých i nových letopisech tábořských“ 1931 seš. 22.)

Na Lideřovicích jmenuje se posléze Pavel, kterýž po prodeji Jedlan (1603) přenesl sem své sídlo. R. 1615 byl již mrtev, neboť sbírku 14 kop a berní 2 kopy 40 gr. ze statku Lideřovického, totiž 4 lidí a 2 kol mlýnských, platila vdova jeho A n n a z D o u d l e b¹⁵⁾.

Posledním pánem na Lideřovicích z rodu Sádloů byl Pavlův syn J i n d ř i c h. Ten podporoval povstání českých stavů proti rodu Habsburskému, pročež při komisi konfiskační 26. dubna 1623 vedle královské výpovědi ze 17. března t. r. odsouzen byl všeho jmění, avšak z milosti při polovici zůstaven. Propadlý statek, Vražný a Lideřovice, vsi s dvory popl., ovčiny, mlýny, lesy, rybníky, potoky a přísl. odhadnut byl na 5339 kop míšenských a v této sumě prodán Josue Kořenskému z Terešova¹⁶⁾.

O Jindřichu Sádlovi víme, že i po ztrátě statku zůstal v tábořském kraji a r. 1628, 3. března při komisi v Táboře slíbil přestoupiti k víře katolické. Potomkem jeho mohl by býti Jiří Sádlo z Vražného, jenž žil roku 1682 v blízkém Radkově.

Nový držitel spojil Lideřovice se statkem svým Meziříčím, kam potom ves příslušela až do r. 1696. Za války třicetileté dvůr zpustl a také ves nemálo utrpěla, takže po válce (r. 1654) shledány tu byly dva grunty pusté a toliko 1 osedlý mimo 3 chalupníky. Orné půdy shledáno tu 50 strychů a 1 lán. R. 1688 vedla vrchnost meziříčská spor s obcí Tábořskou o „nebývalou krčmu“ v Lideřovicích. Do té doby tedy ve vsi hospody nebylo.

¹⁴⁾ Grunt. kniha v Táboře A II. R. 1567 Mikuláš starší Měděnec z Ratibořic a na Oulehli pod Zvěřincem pohání Jindřicha Sádla z Vražného a na Lideřovicích proti Janu Těmínovi z Těmic (DZM čís. 5, str. O 19).

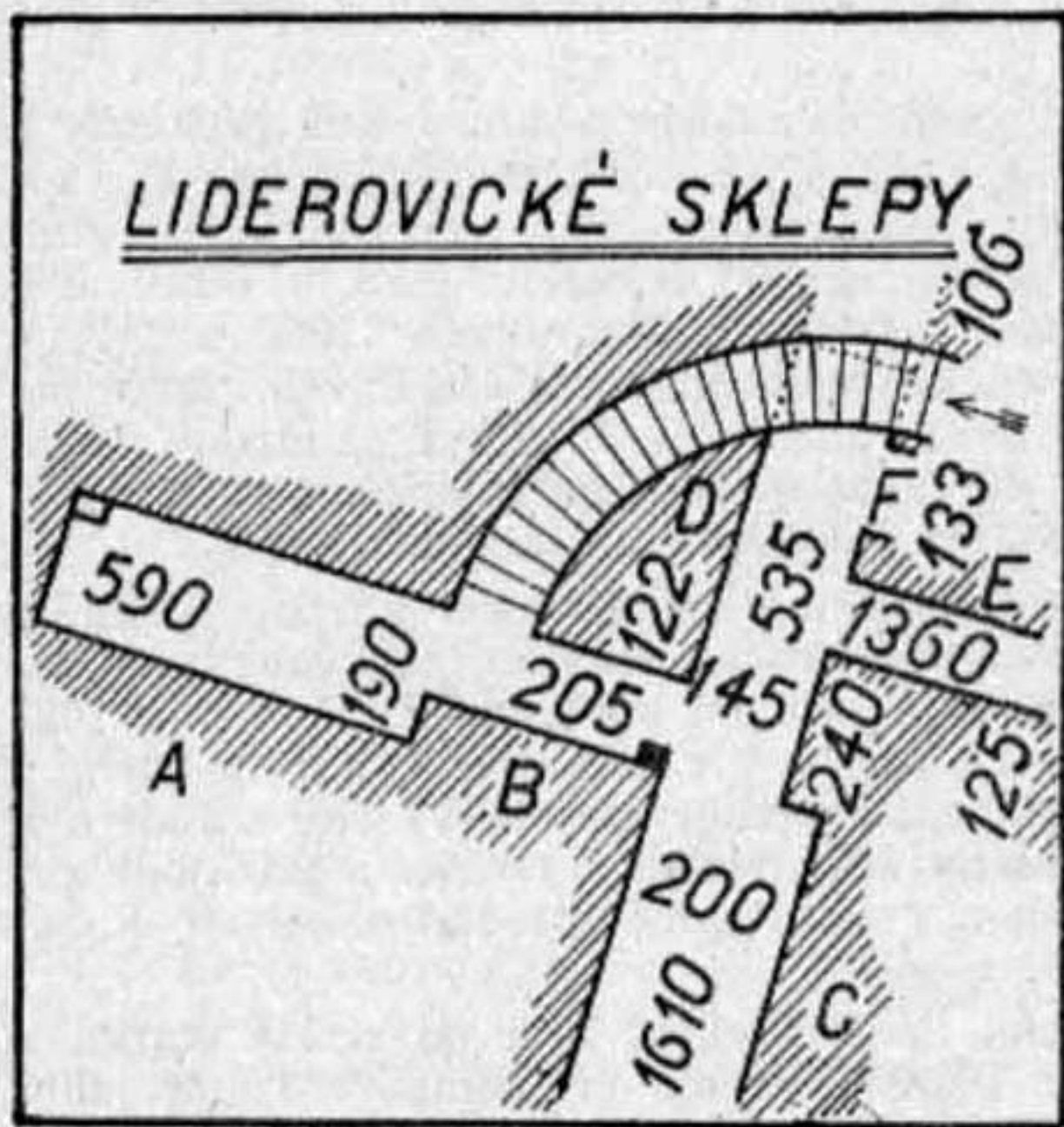
¹⁵⁾ Sedláček, Rozvržení sbírek a berní. Anna vydává r. 1621 svědectví o dluhu Pavla Prostějovského † Janu Sádlovi na Hlinici.

¹⁶⁾ Bilek, Děj. konf. 89.

Po odprodání Meziříčí připojena byla ves ke statku Výrci, s nímž dostala se již r. 1704 k Červenému Záhoří a s tímto pak r. 1750 k panství chotovinskému¹⁷⁾.

* * *

Petr Aksamit, nejznamenitější z vladyk liderovických, prožil mladý věk v dobách domácích bouří husitských, jichž se — ač nejsme o tom zpraveni — zajisté činně účastnil, jsa blízkým sousedem Tábora. Když umkl doma hlomoz válečný, odešel s četnými jinými českými bojovníky do Uher, kde válčil tehda slavný Jan Jiskra z Brandýsa. V jeho vojstě stal se Aksamit r. 1448 kapitánem a byl mu svěřen v ochranu hrad Spišský mezi pohraničními horami a lesy.

Plán sklepů liderovických.

Kreslil R. Cíkhart, posl. techniky

Když potom král Ladislav Pohrobek sám ujal se vlády a Jiskru r. 1453 ze služeb svých propustil, sebral Aksamit zbytky jeho vojsk ze žoldu propuštěné a zaujal jeho místo. Náhradou za český Tábor, v němž zvláštní samostatná moc padla nedlouho předtím (r. 1451) podáním se řádu zemskému, založil na Zelené hůře u Hrabušic „Nový Tábor“ i ně-

¹⁷⁾ Z místních rodin jmenují rod Novotných, z něhož Jan zemřel 10. července 1792 v stáří 75 let. Po něm hospodařil syn Josef, zemřelý 8. února 1826 a potom Jakub Novotný. Na „Staré pile“ u Liderovic připomíná se r. 1765 Jan a 1777 Václav Studenovský, na mlýně „Lapáčku“ (r. 1644 slove „Lapáckovský mlýn“) r. 1731 Mrzena, 1778 František Mrzena „ex mola sub Liderovic.“ 1785 Jiří Breda, 1804 Jiří Mrzena, 1820 Tomáš Fara vulgo Lapáček, na dvoře 1791 nájemce Jan Klejna.

kolik jiných „velmi silných pevností“ na Slovensku a ovládal pevnou rukou jako neobmezený pán celé téměř severní Uhry i s městem Košicemi, vymáhaje na městech i vesnicích dodávky potravin i peněz pro své vojenské „bratrstvo“. V archivu městečka Bardějova zachován jest německy psaný opovědný list Aksamítův, datovaný s příděchem humoru „pod zelenou jedlí, u chladného potoku, v hlubokém údolí“¹⁸⁾. A Bonfini vypravuje, že až na předměstí peštské najížděli Čechové a je plenili a že z Nového Budína bylo viděti dým českých posádek¹⁹⁾. Známary kronikář Aeneáš Sylvius dokonce podezírá některé uherské pány z tajné pomoci Aksamítovi, ježto prý jim vláda zemského správce Jana Hunyada byla těžká a dlouhá.

Týž kronikář, jemuž přes jeho nepřízeň k husitství vděčíme za mnohé cenné zprávy o době husitské, vykládá ve svých listech z r. 1453 zajímavým způsobem o vzniku „bratrstva“. Podle něho loupežil prý Aksamít původně v horách mezi Polskem a Uhrami, po propuštění Jiskrově pak sebral prý „množství lotrů“ a zmocnil se Spiška, zřizuje na vhodných místech tvrže a čině si poplatnými města i lid venkovský. Dobře však předvídaje, že by v zemi tak veliké a mocné neudržel se dlouho bez větší branné síly, vymyslíl prý si v duchu českého biblicismu „krásnou šalbu“: aby co nejdříve mohl potřebnou moc sehnati, sliboval, že v čas placení dostane stejný žold i podíl na kořisti ten, kdo třeba jenom posledního dne do bratrstva přišel, jako ten, kdo po celý měsíc v poli pracoval, zcela podle slov písma o dělnících na vinici. Jezdcům slibováno bylo po červeném zlatém (dukátu), pěším po polovici, mimo podíl z kořisti válečné. Tím způsobem podařilo se Aksamítovi vkrátku shromážďiti kolem sebe pět tisíc bojovníků, takže moc jeho byla konečně celé zemi nebezpečna. Legát Jeronym ve své relaci²⁰⁾ zmiňuje se o 36 hrazených městech bratříckých, i jak každoročně konají nájezdy do sousedství uherského a přitom stavějí nové kostely ze dřeva.

S vojenským panstvím Čechů pronikal na Slovensko i kalich, takže již r. 1449 ve stolicích spišské a šaryšské, vlastní oblasti bratrstva, bylo mnoho far podobojích. A bylo to štěstím pro slovenskou větev našeho národa, jak ukazuje její další národnostní vývoj. Dočasná vláda česká „zúrodnila půdu slovenskou, zanechavši v duši slovenské úrodné vzněty, jež v ní již nezahynuly; byla to porůznu rozhozená semena, jež přece vyklíčila v krásné květy, svou barvou i vůní připomínající bezděčné jejich rozsévače“²¹⁾ . . .

K úspěchům bratrstva vedle demokratického vedení a neoblomné energie Aksamítovy nejvíce přispíval cit krajanské pospolitosti, který vázal k sobě nejrozmanitější prvky v něm sloučené. Toto pouto solidarity, věrného sdružení a oddané služby společné věci dodávalo českým bojovníkům v nepřátelském prostředí sebevědomí, síly i moci. K tomu nutno k dobru přičísti tvrdou neústupnost a táborskou přísnost vrchního hejtmana Aksamíta, jenž mezi bratříky ční jako pozůstatek staré železné doby lesku kalicha, vzbuzuje obdiv i respekt.

18) Otiskl jej St. Klíma: Naše Slovensko II., 442. Druhý list opovědný, tamže chovaný, považuje V. Chaloupecký za výpalný list nějaké zbojnické tlupy s počátku 16. stol. Styl, ráz i jazyk mluví proti husitskému původu.

19) A. Bonfini, Rerum ungaricarum decades.

20) Engel, Fortsetz. zur allgem. Gesch. 49, II., str. 13-14.

21) R. Urbánek, Jirásek a doba poděbradská. Sborník Hýskův-Mádlův: Al. Jirásek 1921, str. 32 atd.

V líčení Jiráskově vystupuje pochmurný a přísný, tvrdší a divočejší než Jiskra; vzpomeňme jen, jak před Jagerem s důrazem žádá, aby zajatý biskup Hederváry byl sťat. Přitom je demokratem do důsledků. Nerozhoduje sám, máje při sobě radu starších, jichž podle Jiráska - není-li tu básnické licence - bylo dvanáct jako apoštolů. Existence této rady je výslovně potvrzena v listě ze dne 10. dubna 1460, tedy ovšem již z doby po smrti Aksamítově, v němž jmenuje se výslovně šest takových starších vedle jiných nepojmenovaných²²⁾.

Rozdíl mezi bratrstvem Aksamítovým a vojskem Jiskrovým tkvěl nejvíce v právní povaze obou skupin; kdežto Jiskra dostal svoji moc cestou legální z moci královské, Aksamítovo bratrstvo bylo vždycky nezávislé. Důsledky toho jevíly se potom i ve správě, i v kázni vojenské. Proto nepodařilo se za těchto okolností nemohlo se podařiti Aksamítovi vytvořiti na Slovensku trvalou, všem nárazům odolávající moc. Válčení nemohlo se prodlužovati ani v Uhrách do nekonečna. Jako v Čechách, stejně i tu, jakmile přišla k uplatnění silná moc královská, muselo býti bratrstvo

Tvrz v Líderovicích.

Pohled od severovýchodu, Fot. R. Cikhart, posl. techniky.

zlomeno. Akce její proti bratrstvu skončila vítězstvím, protože mělo sice dobrou organizaci vojenskou, ale nemělo opory v domácím obyvatelstvu. Přesto zdolání bratrstva nebylo věcí snadnou.

Již r. 1453 na sněmu v Prešpurce bylo jednáno o tom, kterak by měl býti Aksamít zdolán. Král Ladislav chystal se osobně do pole proti němu

²²⁾ Kaprinai, Hungaria diplomatica II., 412-414. Jirásek jmenuje jména starších spolu s vojenským jejich písařem, vlastně kancléřem Oldřichem ze Smolotel.

a svolával do zbraně Uhry i Moravany. Skutečně pak vypraveno bylo vojsko, v jehož čelo postaven byl mladý Ladislav Hunyadi. Oblehlo a pozdě v podzimu t. r. i dobylo hradu Spišského, z něhož Aksamít uchýlil se na hrad Plavnický²⁰⁾, nejsa dále stíhán.

Zdržoval se potom na jedné hoře v Karpatech spišských na hranici uhersko-haličské mezi Sromowci a Haligovci, jež posud slove „Aksamítkou“. Na jejím vrcholu jsou zbytky hradiště, stopy příkopů a naspů hradu, na němž Aksamít již dříve, před spojením s Jiskrou, i nyní měl své útočiště. V hoře jsou jeskyně, z nichž jedna slove „jeskyní Aksamítovou“²¹⁾. V nich měli čeští bratřiči útulek pro sebe i svoji kořist.

Další události líčí Palacký tak, že král Ladislav, „když nemohl nabýti prospěchu platného, hleděl aspoň tím ty „bratry“ učiniti neškodnými, že vzal jejich vůdce za žold do služby své. Bratrství vojenské však tím neudušeno, ale po smrti krále Ladislava, přičiněním pana Jiřího Poděbrada, získáno jest pro Hunyadovce, a přispělo znamenitě na památném rákoši dne 24. ledna 1458 ke zvolení Matiaše za krále Uherského; brzy pak znepokojivši se zdvihlo proti němu několikaletou válku pod vůdci svými Aksamitem, Talafousem, Udrckým a jinými“²²⁾.

Nejprve vypraveno bylo královské vojsko pod vedením Šebestiana Rozgoně a Blažeje Maďara proti Šaryšskému Potoku, jež Aksamít s Janem Talafúsem z Ostrova držel. Oba čeští hejtmané měli jen 2500 mužů. K rozhodnému utkání s přesilou královskou došlo před městem po letnicích 21. května 1458. Aksamít padl²³⁾, Talafús po hrdinném zápase se 14 jezdci ujel na Šaryš.

Tak zahynul Aksamít, poslední z důsledných stoupenců zásad táborských, dědic válečné slávy vojsk Žižkových. Bratrstvo udrželo se na Slovensku sice ještě dále, ale konečně po nové velké porážce u Kostolan r. 1467 bylo rozprášeno. Staří bitci vraceli se domů jako žebráci...

O době té velmi případně napsal Jirásek úvodem ke své slavné trilogii: „Byl čas kypící síly, jež plýtvala krví, ale zsilila slovenský kořen“.